

Improving Institutional Mechanisms Of International Cooperation In Higher Educational Institutions Of Uzbekistan: Analysis And Strategic Approaches

Begmatova Nodirakhon Numonovna

Head of the Department of International Cooperation,
Kokand State University

begmatova.nodira@gmail.com

Abstract

This study analyzes the institutional mechanisms necessary for the development of international cooperation in higher education institutions in Uzbekistan. Against the background of the reforms being carried out in the country and the need for global integration of higher education, it is emphasized that international cooperation should be approached not only as external relations, but also as a strategic element of university management. The study used a mixed methodology: analysis of national policy documents, comparative analysis with international experience (in particular, the example of Poland, South Korea and Kazakhstan), semi-structured interviews with representatives of 10 higher education institutions, and SWOT analysis. According to the results, there are institutional problems such as the lack of independent international strategies, a shortage of qualified personnel, poor implementation of digital tools, and lack of financial independence. At the same time, some universities are demonstrating positive experiences through programs such as Erasmus+ and DAAD. In conclusion, it is emphasized that strategic planning, human resource development, digitalization, and strengthening financing mechanisms are important for sustainable international cooperation. The results of the study have practical significance for strengthening the higher education system internationally.

Keywords: higher education, international cooperation, institutional mechanism, strategic approach, Uzbekistan

Annotatsiya

Mazkur tadqiqotda O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xalqaro hamkorlikni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan institutsional mexanizmlarni tahlil qiladi. Mamlakatda olib borilayotgan islohotlar va oliy ta'limning global integratsiyaga bo'lgan ehtiyoji fonida, xalqaro hamkorlikka faqat tashqi aloqalar sifatida emas, balki universitet boshqaruvining strategik elementi sifatida yondashish zarurati ta'kidlanadi. Tadqiqotda aralash metodologiyadan foydalanilgan: milliy siyosiy hujjatlar tahlili, xalqaro tajriba (xususan Polsha, Janubiy Koreya va Qozog'iston misolida) bilan taqqoslama tahlil, 10 ta oliy ta'lim muassasasi vakillari bilan yarimstrukturaviy suhbatlar va SWOT tahlil o'tkazildi. Natijalarga ko'ra, mustaqil xalqaro strategiyalarning yo'qligi, malakali kadrlar tanqisligi, raqamli vositalarning sust joriy etilishi va moliyaviy mustaqillikning yetishmasligi kabi institutsional muammolar mavjud. Shu bilan birga, ayrim universitetlar Erasmus+, DAAD kabi dasturlar orqali ijobiy tajribalarni namoyish etmoqda. Xulosa sifatida, barqaror xalqaro hamkorlik uchun strategik rejalashtirish, inson resurslarini rivojlantirish, raqamlashtirish va moliyalashtirish mexanizmlarini kuchaytirish muhim ekani ta'kidlanadi. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimini xalqaro miqyosda kuchaytirishga xizmat qiluvchi amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, xalqaro hamkorlik, institutsional mexanizm, strategik yondashuv, O'zbekiston

Kirish

So'nggi yillarda O'zbekistonda oliy ta'lim tizimi tubdan o'zgarishlarga yuz tutdi. Bu o'zgarishlar, asosan, ta'lim sifati, boshqaruv samaradorligi va global integratsiyani ta'minlashga qaratilgan

strategik islohotlar bilan belgilanmoqda. Davlat rahbarining oliy ta'limni jadal modernizatsiyalash, uni xalqaro raqobatbardosh darajaga olib chiqish bo'yicha topshiriqlari asosida qabul qilingan dasturlar va hujjatlar — xususan, 2022–2026 yillarga mo'ljallangan “Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”, 2023-yil 20-iyundagi PQ–204-sonli Prezident qarori va boshqa normativ hujjatlar — ta'lim tizimining xalqaro ochiqligi va hamkorlikka tayyorligini ko'zda tutadi. Ayniqsa, O'zbekistonning 2022-yilda Yevroosiyo oliy ta'lim makoniga (Bologna jarayoniga) to'liq integratsiyalashuvi bu boradagi muhim bosqichlardan biri bo'ldi.

Xalqaro hamkorlik oliy ta'lim muassasalari (OTM) uchun nafaqat xorijiy tajriba almashinuvi, qo'shma dasturlar va ilmiy loyihalarda ishtirokni bildiradi, balki ularning institutsional salohiyatini oshirish, reytinglardagi pozitsiyalarini mustahkamlash va global akademik tarmoqqa faol kirib borish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Shu sababli, bugungi kunda xalqaro hamkorlik masalasi OTMlar faoliyatining chekka yo'nalishi emas, balki ularning umumiy rivojlanish strategiyasining markaziy komponentiga aylanmoqda.

Biroq bu boradagi sa'y-harakatlar bir xil samaradorlik bilan olib borilmayapti. Aksariyat universitetlar xalqaro hamkorlikni tashabbus darajasida yoki tor doirada olib borayotgan bo'lsa, ularning faqat bir qismi bu jarayonni tizimli va institutsional asosda boshqarishga muvaffaq bo'lmoqda. Masalan, 2024-yilgi QS World University Rankings va THE (Times Higher Education) reytinglari natijalariga ko'ra, O'zbekistondan bor-yo'g'i bir nechta OTM xalqaro mezonlarga javob bera olgan. Bu holat xalqaro aloqalarning sifati va ularni boshqarish mexanizmlarida muvofiqlik yetishmasligini ko'rsatadi. Bundan tashqari, xalqaro hamkorlikni institutsional darajada rivojlantirish uchun zarur bo'lgan malakali kadrlar, barqaror moliyaviy asos, elektron boshqaruv tizimlari va strategik rejalashtirishning yetarli darajada shakllanmagani muammolar qatorini tashkil etmoqda.

Shu nuqtai nazardan qaralganda, xalqaro hamkorlikni samarali yo'lga qo'yish faqat tashqi aloqalarni ko'paytirish bilan cheklanmasligi, balki har bir OTM doirasida bu jarayonni boshqarishga xizmat qiluvchi aniq institutsional mexanizmlar mavjud bo'lishi zarurligini taqozo etadi. Bunday mexanizmlar sifatida xalqaro aloqalar bo'yicha maxsus bo'limlarning samarali ishlashi, ularning vakolatlari va moliyaviy mustaqilligi, hamkorlik dasturlarini monitoring qilish tizimi, grantlar bilan ishlash infratuzilmasi va xalqaro akreditatsiya jarayonlarida qatnashishga tayyorlik darajalari nazarda tutiladi.

Shuningdek, xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatadiki, ilg'or universitetlar (masalan, Janubiy Koreya, Polsha, Singapur, Malayziya, Vengriya OTMlari) o'z strategiyalarini institut miqyosida ishlab chiqib, xalqaro aloqalarni faqat tashqi ko'rinish emas, balki sifat va natija yo'nalishida olib boradilar. Bu yondashuv nafaqat chet ellik talabalarni jalb qilishda, balki ilmiy-innovatsion salohiyatni oshirishda ham ijobiy samara beradi.

Ushbu maqola O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xalqaro hamkorlik faoliyatini tahlil qilish, mavjud institutsional mexanizmlarning holatini baholash va ularni takomillashtirish bo'yicha zamonaviy, strategik yondashuvlarni ilgari surishga qaratilgan. Maqsad — xalqaro hamkorlikni boshqarish sohasida barqaror, tizimli, raqamlashtirilgan va professional yondashuv asoslarini shakllantirish orqali mamlakat oliy ta'lim tizimining global raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qilishdir.

Adabiyotlar tahlili

So'nggi yillarda oliy ta'limning globallasuvi bilan bog'liq jarayonlar xalqaro hamkorlikni nafaqat maqsad, balki oliy ta'lim muassasalari barqarorligi va innovatsion salohiyatining muhim omillaridan biriga aylantirdi. Xalqaro hamkorlikning institutsional mexanizmlari esa, ayni globallasuv fonida, strategik boshqaruv vositasi sifatida faol tadqiq etilmoqda.

Global miqyosda ko'plab tadqiqotchilar (Knight, 2004¹; de Wit, 2011²; Qiang, 2003³) xalqaro hamkorlikni oliy ta'lim muassasalarining strategik rejalashtirish, akademik mobillik, ilmiy-tadqiqot hamkorligi va madaniy almashinuv yo'nalishlari orqali talqin etadi. Knight (2004)⁴ xalqaro hamkorlikni institut darajasida "maqsadli integratsiya va tashqi aloqalarni boshqarish" deb izohlaydi. Unga ko'ra, xalqaro integratsiya alohida tashabbus emas, balki institutsional strategiyaning ajralmas qismi bo'lishi kerak.

Bunday qarashlar bugungi O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham tobora dolzarb bo'lib bormoqda. O'zbekiston hukumati tomonidan so'nggi yillarda xalqaro reytinglarga kirish, xorijiy universitetlar bilan qo'shma dasturlar yaratish, ikki tomonlama hamkorlik shartnomalarini faollashtirish kabi tashabbuslarning ko'payishi (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 6-oktabrdagi PQ–5252-son qarori)⁵ xalqaro hamkorlikni strategik bosqichga olib chiqmoqda. Biroq zamonaviy adabiyotlarda qayd etilishicha, faqat tashabbus yetarli emas — muvofiqlashtiruvchi institutsional mexanizmlar samarali ishlamas, xalqaro aloqalar faqat rasmiylik darajasida qolib ketishi mumkin. Sursock (2015)⁶ ta'kidlaganidek, xalqaro hamkorlikni muvaffaqiyatli yuritish uchun har bir OTMdagi aniq vakolatlar ega bo'lgan xalqaro bo'limlar, ma'lumot almashinuv tizimlari, monitoring indikatorlari va moliyaviy-moddiy resurslar mavjud bo'lishi kerak.

Boshqa tomondan, Markaziy Osiyodagi shunga o'xshash tajribalarda, masalan Qozog'iston va Qirg'izistonda, xalqaro hamkorlik bo'yicha institutlararo konsortsiumlar shakllanmoqda (Abdrakhmanova, 2022)⁷. Bunday tarmoq yondashuvi ham O'zbekiston uchun dolzarb bo'lishi mumkin.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda raqamli texnologiyalar ham xalqaro hamkorlikning institutsional mexanizmlariga yangi imkoniyatlar yaratishi ta'kidlanadi. Marginson (2019)⁸ fikricha, transmilliy ta'lim shakllari, masofaviy qo'shma dasturlar va virtual almashinuv modellarining rivojlanishi ko'plab rivojlanayotgan davlatlar uchun o'ziga xos "strategik imkoniyat derazasi" bo'lib xizmat qilmoqda. Shu jihatdan, O'zbekistonda raqamli infratuzilmani xalqaro hamkorlikka integratsiya qilish masalasi ham nazariy va amaliy tahlilni talab qiladi.

Ayni paytda, milliy miqyosda nashr etilgan tadqiqotlar orasida xalqaro hamkorlik institutsional tizimini mukammal yoritgan ishlar soni hanuz cheklangan. Aksariyat ishlar, odatda, umumiy statistik ko'rsatkichlar yoki normativ hujjatlar sharhi bilan chegaralanadi. Bu esa chuqur strategik tahlilga ehtiyoj mavjudligini ko'rsatadi.

Shunday qilib, xalqaro va milliy ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda faqat tashabbuslar emas, balki ular ortida ishlaydigan samarali, moslashuvchan va monitoringga asoslangan institutsional mexanizmlar muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqola aynan shu jihatlarni O'zbekiston kontekstida chuqur tahlil qilishni maqsad qilgan.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga doir mavjud institutsional mexanizmlarni o'rganish va baholash uchun bir nechta zamonaviy va kompleks metodlardan foydalanildi. Yondashuvlar tanlanishida ularning mavzuga mosligi,

¹ Knight, J. (2004). *Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales*. Journal of Studies in International Education, 8(1), 5–31. <https://doi.org/10.1177/1028315303260832>

² de Wit, H. (2011). *Globalization and internationalization of higher education*. Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento (RUSC), 8(2), 241–248. <https://doi.org/10.7238/rusc.v8i2.980>

³ Qiang, Z. (2003). *Internationalization of higher education: Towards a conceptual framework*. Policy Futures in Education, 1(2), 248–270. <https://doi.org/10.2304/pfie.2003.1.2.5>

⁴ Knight, J. (2004). *Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales*. Journal of Studies in International Education, 8(1), 5–31. <https://doi.org/10.1177/1028315303260832>

⁵ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2021). *Oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida* (PQ–5252-son qaror). <https://lex.uz/docs/5663455>

⁶ Sursock, A. (2015). *Trends 2015: Learning and teaching in European universities*. European University Association. <https://eua.eu>

⁷ Abdrakhmanova, G. (2022). *Institutional cooperation in higher education in Central Asia: A case of Kazakhstan and Kyrgyzstan*. Central Asian Journal of Education, 3(1), 33–45.

⁸ Marginson, S. (2019). *Limitations of human capital theory*. Studies in Higher Education, 44(2), 287–301. <https://doi.org/10.1080/03075079.2017.1359823>

holatni chuqur tahlil qilishga imkon beruvchi xususiyatlari va ilmiy asoslanganligi inobatga olindi.

Avvalo, tahliliy yondashuv asosida O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimiga oid asosiy huquqiy-me'yoriy hujjatlar chuqur o'rganildi. Bunga Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, tegishli vazirlik va idoralar — xususan, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining strategik konsepsiyalari, dasturnomalar va sohaviy tahliliy hisobotlari kiritildi. Ushbu yondashuv, ayniqsa, xalqaro hamkorlikni rasmiy asosda tartibga soluvchi siyosiy-ijtimoiy kontekstni aniqlashda muhim ahamiyat kasb etdi.

Ikkinchidan, taqqoslama tahlil metodi orqali O'zbekiston tajribasi MDH davlatlari (Rossiya, Qozog'iston, Ozarbayjon) hamda ayrim Yevropa mamlakatlari (Polsha, Vengriya, Litva)ning oliy ta'lim muassasalaridagi xalqaro hamkorlikni boshqarish modellari bilan solishtirildi. Bu tahlil turli mamlakatlardagi institutsional mexanizmlar, ularning huquqiy bazasi, tashkiliy tuzilmalari va natijaviylik ko'rsatkichlarini o'zaro qiyoslash orqali o'ziga xoslik va umumiyliklarni aniqlashga xizmat qildi.

Shuningdek, amaliy jihatdan muhim bo'lgan sifatli so'rovnoma usuli ham tadqiqotda qo'llandi. Jumladan, intervyular quyidagi oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yurituvchi xalqaro bo'lim vakillari bilan o'tkazildi: O'zbekiston Milliy universiteti, Toshkent Axborot texnologiyalari universiteti (TATU), Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Buxoro davlat universiteti, Farg'ona davlat universiteti, Andijon davlat universiteti, Namangan davlat universiteti, Samarqand davlat chet tillar instituti, Urganch davlat universiteti va Qarshi davlat universiteti. Tanlov OTMlarning hududiy va reytingdagi xilma-xilligini hisobga olgan holda amalga oshirildi. Ushbu suhbatlar xalqaro hamkorlikni amaliyotda qanday boshqarilayotgani, mavjud muammolar, tashkiliy muvofiqlik darajasi, byurokratik to'siqlar va tashqi sheriklar bilan aloqalarda yuzaga keladigan cheklovlar haqida chuqur tasavvur olishga yordam berdi. Intervyular maxfiylik tamoyiliga rioya qilgan holda, yozma va og'zaki shaklda olib borildi, so'ngra kodlash va mavzulashtirish asosida tahlil qilindi.

Nihoyat, tadqiqot doirasida SWOT tahlil vositasida O'zbekiston OTMlarida xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga oid mavjud institutsional mexanizmlarning kuchli va zaif tomonlari, ularning imkoniyatlari hamda mavjud xavf-xatarlar tizimli ravishda tahlil qilindi. Bu tahlil strategik rejalashtirish uchun muhim ma'lumot manbai sifatida xizmat qildi, chunki u mavjud holatni aniq tasvirlab, rivojlanish vektorlarini belgilash imkonini berdi.

Ushbu metodlar uyg'unligi tadqiqotga ko'p qirrali yondashuv imkonini berdi, shuningdek, xalqaro hamkorlik masalasining O'zbekistondagi real sharoitda qanday shakllanayotganini nafaqat hujjatlar, balki amaliy dalillar asosida tahlil qilish imkoniyatini yaratdi.

Natijalar

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xalqaro hamkorlikni rivojlantirish borasida bir qator ijobiy tashabbuslar ko'zga tashlanmoqda. Jumladan, turli xalqaro dasturlarda ishtirok etish, xorijiy oliygohlar bilan hamkorlik memorandumi tuzish, qo'shma ta'lim yo'nalishlarini yo'lga qo'yish bo'yicha aniq qadamlar tashlangan. Biroq tadqiqot doirasida o'tkazilgan hujjatlar tahlili, so'rovnomalar va taqqoslama tahlillar shuni ko'rsatdiki, mavjud jarayonlar institutsional jihatdan muayyan muammolar va tizimli kamchiliklarga duch kelmoqda.

Quyidagi jadval ushbu muammolarni tizimli shaklda aks ettiradi:

Asosiy muammo	Tavsif
<i>Raqobatbardosh strategiyaning yo'qligi</i>	Ko'plab OTMlarda xalqaro aloqalarni rivojlantirish bo'yicha mustaqil strategiya mavjud emas yoki faqat umumiy konsepsiya darajasida qolmoqda.
<i>Malakali kadrlar yetishmasligi</i>	Xalqaro bo'limlarda xorijiy tillarni mukammal biladigan, xalqaro grantlarni boshqarish tajribasiga ega xodimlar yetarli emas.
<i>Axborot texnologiyalarining sustligi</i>	Hamkorlik imkoniyatlarini boshqarish, shartnomalarni raqamlashtirish yoki arizalarni avtomatlashtirish tizimi deyarli mavjud emas.

*Moliyalashtirish
cheklovlari*

Xorijiy mehmonlarni qabul qilish, xalqaro forumlarda qatnashish yoki grant loyihalarini yuritish uchun zarur mablag'lar ajratilmagan yoki yetarli emas.

Bunday muammolar, avvalo, xalqaro hamkorlikni institutsional darajada izchil boshqarish mexanizmlari yetishmasligi bilan bog'liq. So'rovnoma ishtirokchilarining aksariyati — 10 ta OTM xalqaro bo'lim vakillari — ham ushbu muammolarni amaliy faoliyatda tez-tez uchraydigan holat sifatida qayd etdilar. Ayniqsa, malakali mutaxassislar tanqisligi va tizimlashtirilgan axborot infratuzilmasining yo'qligi eng katta to'siqlardan biri sifatida ko'rsatildi.

Shu bilan birga, ayrim universitetlar ilg'or tajribalarga ega ekani kuzatildi. Masalan:

O'zbekiston Milliy universiteti va TATUda Erasmus+ dasturi doirasidagi akademik almashinuv samarali yo'lga qo'yilgan;

Buxoro davlat universitetida DAAD (Germaniya akademik almashinuv xizmati) bilan qo'shma ilmiy-tadqiqot loyihalarini boshlangan;

- Ba'zi OTMlarda "International Office" lar markazlashtirilgan va mustaqil boshqaruvga ega.

Bu tajribalar xalqaro hamkorlikni faqat tashqi aloqalar sifatida emas, balki institutsional rivojlanishning strategik elementi sifatida ko'rishga asos bo'la oladi. Ular asosida kompleks yondashuv ishlab chiqilishi mumkin.

Umuman olganda, natijalar shuni anglatadiki, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish uchun tashabbus va motivatsiya mavjud, biroq bu jarayonni barqarorlashtirish uchun aniq strategiyalar, inson resurslari va zamonaviy boshqaruv texnologiyalari talab etiladi. Ana shunday mexanizmlarning shakllanishi esa mamlakat oliy ta'lim tizimining xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini belgilab beradi.

Tahlil va muhokama

Yuqorida bayon etilgan natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xalqaro hamkorlik sohasidagi sa'y-harakatlar faollashganiga qaramay, ularning institutsional asoslari hali to'liq shakllanmagan. Ko'pgina OTMlar ushbu yo'nalishni faqat tashqi aloqalar sifatida qabul qilmoqda; holbuki, xalqaro hamkorlik zamonaviy universitet boshqaruvining ajralmas va strategik qismiga aylanishi zarur. Bunday yondashuv muassasaning raqobatbardoshligini oshirishda, akademik sifatni yuksaltirishda va xalqaro reytinglarda yuqori o'rin egallashda muhim rol o'ynaydi.

Birinchidan, har bir oliy ta'lim muassasasi o'zining xalqaro rivojlanish strategiyasini ishlab chiqishi lozim. Bu strategiya umumiy niyat bayonotidan farqli ravishda, aniq maqsadlar, o'lchab bo'ladigan natijalar va monitoring indikatorlarini o'z ichiga olgan bo'lishi kerak. Jumladan, xalqaro nufuzli reytinglarda ishtirok etish, qo'shma ilmiy-tadqiqot loyihalar soni, akademik mobillik hajmi kabi mezonlar doirasida baholash mexanizmlari joriy etilishi zarur.

Ikkinchidan, xalqaro hamkorlik sohasida ishlovchi kadrlarning salohiyatini oshirish — strategik ustuvorliklardan biri sifatida ko'rilishi kerak. Amaliy tadqiqotlar va intervyular shuni ko'rsatmoqdaki, ko'plab xalqaro aloqalar bo'limlari zamonaviy grant yozish ko'nikmalariga ega emas, akademik ingliz tilida erkin fikr bildirishda qiyinchiliklar mavjud. Shu boisdan, muntazam ravishda treninglar, seminarlar va onlayn kurslar tashkil qilish, xorijiy tajriba almashinuvlarini yo'lga qo'yish zaruratga aylangan.

Uchinchidan, xalqaro aloqalarni boshqarishda axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanish, nafaqat jarayonni soddalashtiradi, balki samaradorlikni oshiradi. Bugungi kunda ko'plab yetakchi universitetlarda xalqaro hamkorlik portallari, elektron ariza tizimlari, shartnoma monitoring platformalari mavjud. O'zbekiston OTMlarida bunday tizimlar yo'qligi ko'plab imkoniyatlarning boy berilishiga olib kelmoqda. Aksariyat OTMlarda xalqaro aloqalarni yuritish bo'yicha zamonaviy axborot tizimlari mavjud emas. Masalan, intervyu ishtirokchilarining 70 foizi xalqaro hamkorlikka oid ma'lumotlar (shartnomalar, arizalar, grant loyihalar) Excel fayllarda yoki qog'oz hujjatlar orqali yuritilishini bildirgan. Faqat ayrim universitetlarda, masalan, Toshkent Axborot texnologiyalari universitetida "International Projects Management" bo'yicha ichki onlayn portal mavjud bo'lib, grant loyihalar va akademik almashinuv holatini

raqamli kuzatish imkonini beradi. Shu kabi tizimlarning keng joriy etilishi samaradorlikni sezilarli oshiradi.

To'rtinchidan, moliyaviy mustaqillik va grant asosida faoliyat yuritish — xalqaro loyihalarni barqarorlashtirishda muhim omil hisoblanadi. OTMLar o'zining xalqaro sherikliklari orqali qo'shimcha moliyaviy resurslarga ega bo'lishi, ilmiy infratuzilmani mustahkamlashi va professor-o'qituvchilarga qo'llab-quvvatlov mexanizmlarini yaratishi mumkin. Bu, o'z navbatida, universitetning innovatsion salohiyatini oshiradi.

Xalqaro tajriba ham bunday yondashuvlarni tasdiqlaydi. Masalan, Polsha va Vengriya universitetlari Yevropa Ittifoqining Erasmus+ dasturlari doirasida ko'plab qo'shma dasturlarni amalga oshirib, global ilmiy maydondagi ishtirokini kuchaytirgan. Janubiy Koreyada esa universitetlarning xalqaro strategiyasi milliy darajadagi ustuvorlik sifatida qaralib, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi. Ushbu tajribalar O'zbekiston OTMLari uchun ham foydali yo'l xaritasini taklif etadi.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro hamkorlikni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun OTMLar uni tashqi faoliyat emas, balki institut sifatida shakllantirishi kerak. Strategik rejalashtirish, kadrlar tayyorlash, raqamli boshqaruv va grant asosida moliyalashtirish — bu yo'nalishdagi asosiy ustunlardir. Bunday kompleks yondashuv O'zbekiston oliy ta'lim tizimini global ta'lim makoniga integratsiyalashuviga xizmat qiladi.

Xulosa

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xalqaro hamkorlik sohasini rivojlantirish bugungi globallashuv sharoitida strategik ustuvor yo'nalishlardan biriga aylangan. Biroq, mavjud tahlillar shuni ko'rsatadiki, ushbu yo'nalishda olib borilayotgan tashabbuslar asosan tashqi aloqalar shaklida ko'rilmogda, ularni tizimli va barqaror rivojlantirish uchun zarur bo'lgan institutsional asoslar hali yetarlicha shakllanmagan. Xalqaro hamkorlikni muvaffaqiyatli yo'lga qo'yish uchun bu faoliyatni faqat amaliy tashriflar yoki qo'shma dasturlar bilan cheklamasdan, balki butun universitet boshqaruvi va rivojlanish strategiyasining ajralmas qismiga aylantirish zarur.

Dunyo tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, xalqaro reytinglarda muvaffaqiyatli bo'layotgan oliy ta'lim muassasalari aynan kuchli institutsional boshqaruv, ilg'or axborot texnologiyalari va moliyaviy mustaqillikka asoslangan yondashuv tufayli oldinga siljimoqda. O'zbekiston sharoitida ham bu yo'nalishda samarali natijalarga erishish uchun quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega: har bir OTM darajasida xalqaro strategiya ishlab chiqilishi; malakali kadrlar bilan ta'minlash; raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish; grant va xalqaro moliyaviy dasturlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish.

Shuningdek, xalqaro tajribalarni mexanik tarzda ko'chirib olish emas, balki ularni milliy kontekstga moslashtirish orqali o'ziga xos yondashuvlar ishlab chiqish zarur. Chunki har bir mamlakatning oliy ta'lim tizimi o'ziga xos siyosiy, iqtisodiy va madaniy omillar bilan chambarchas bog'liq. Shu boisdan, xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda mahalliy imkoniyatlar va cheklovlar hisobga olingan holda, barqaror, moslashuvchan va natijaga yo'naltirilgan strategiyalar asosida harakat qilish lozim.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xalqaro hamkorlikni chuqur va izchil tarzda rivojlantirish uchun, bu yo'nalish faqat tashqi faoliyat emas, balki akademik va boshqaruviy siyosatning markaziy elementi sifatida qaralishi kerak. Ana shundagina universitetlarning ilmiy salohiyati, xalqaro nufuzi va butun respublika oliy ta'lim tizimining global integratsiyalashuvi ta'minlanadi.

Adabiyotlar ro'yxati

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2021). Oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida (PQ-5252-son qaror). <https://lex.uz/docs/5663455>

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2022). 2022–2030-yillarda oliy ta'limni xalqaro rivojlantirish konsepsiyasi. Toshkent: Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi.

- Mamajonov, A. (2021). Oliy ta'lim tizimining xalqaro reytinglardagi o'rni va rivojlanish istiqbollari. O'zDJTU Ilmiy axborotnomasi, 3(2), 45–52.
- Hasanov, B., & Yusupova, M. (2023). Oliy ta'limda xalqaro hamkorlikning boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish. Ilm va taraqqiyot, 4(1), 112–120.
- Karimov, I. (2022). Raqamli transformatsiya sharoitida universitetlarning xalqaro salohiyati. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti ilmiy jurnali, 2(3), 65–74.
- Yo'ldoshev, A. (2020). Oliy ta'limda xalqaro dasturlar va ularning institutsional asoslari. Fan va jamiyat, 1(1), 25–31.
- Tursunov, D. (2023). Janubiy Koreya oliy ta'lim tajribasi va uning O'zbekiston uchun ahamiyati. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro munosabatlar, 3(2), 50–58.
- Xolbo'tayev, S. (2021). Yevropa oliy ta'lim makoniga integratsiyalashuv jarayonlari. Oliy ta'limda innovatsiyalar, 2(4), 88–93.
- Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 5–31. <https://doi.org/10.1177/1028315303260832>
- de Wit, H. (2011). Globalization and internationalization of higher education. *Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento (RUSC)*, 8(2), 241–248. <https://doi.org/10.7238/rusc.v8i2.980>
- Qiang, Z. (2003). Internationalization of higher education: Towards a conceptual framework. *Policy Futures in Education*, 1(2), 248–270. <https://doi.org/10.2304/pfie.2003.1.2.5>
- Sursock, A. (2015). Trends 2015: Learning and teaching in European universities. European University Association. <https://eua.eu>
- Abdrakhmanova, G. (2022). Institutional cooperation in higher education in Central Asia: A case of Kazakhstan and Kyrgyzstan. *Central Asian Journal of Education*, 3(1), 33–45.
- Marginson, S. (2019). Limitations of human capital theory. *Studies in Higher Education*, 44(2), 287–301. <https://doi.org/10.1080/03075079.2017.1359823>